

Teaching Practice/Öğretim Uygulaması

Investigation of the Materials Used by Teachers for Early Literacy Skills of Hearing Impaired Children in Preschool Period

İsmail KÖSE¹ Aleyna AKSOY² Selva TOPAL³ Necmiye Hilal EKMEKÇİ⁴
Özlem ASLAN BAĞCI^{5*}

¹ Dokuz Eylül University, Faculty of Education, İzmir, Turkey, 46koseismail@gmail.com

² Medipol University, Faculty of Education, İstanbul, Turkey, aleynaaksoy4848@gmail.com

³ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey, selvatopal5@gmail.com

⁴ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey, h.ekmekci.94@gmail.com

⁵ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey, obagci@sakarya.edu.tr

* Corresponding Author: obagci@sakarya.edu.tr

Article Info

Received: 09 August 2024

Accepted: 27 September 2024

Keywords: Hearing impairment, early literacy skills, preschool education, material, document review

 10.18009/jcer.1530667

Publication Language: Turkish

Abstract

This study aims to evaluate the materials used by special education and preschool teachers in supporting the early literacy skills of children with hearing impairment in preschool period. The research was designed as qualitative research and document analysis method was used. The data of the study consisted of the materials used by 5 special education and 5 preschool teachers in early literacy studies and activities. Within the scope of this study, a total of 24 materials were analyzed, including 4 sorting cards, 1 single card, 3 books, 5 worksheets and 11 other materials. The data were analyzed using a checklist prepared by the researchers. Based on the research findings, it was concluded that although the materials used by teachers contribute to early literacy skills in various aspects, they are limited in terms of type, variety and richness.

To cite this article: Köse, İ., Aksoy, A., Topal, S., Ekmekçi, N.H. & Aslan-Bağcı, Ö. (2024). Okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerin incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 12 (24), 823-848 <https://doi.org/10.18009/jcer.1530667>

Okul Öncesi Dönemde İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılan Materyallerin İncelenmesi

Makale Bilgisi

Geliş: 09 Ağustos 2024

Kabul: 27 Eylül 2024

Anahtar kelimeler: İşitme yetersizliği, erken okuryazarlık becerileri, okul öncesi eğitim, materyal, doküman incelemesi

 10.18009/jcer.1530667

Yayın Dili: Türkçe

Öz

Bu çalışmada okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları materyallerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel araştırma olarak desenlenmiş ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini 5 özel eğitim, 5 okulöncesi öğretmenin erken okuryazarlık çalışma ve etkinliklerinde kullandıkları materyaller oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında 4 sıralama kartı, 1 tek kart, 3 kitap, 5 çalışma kâğıdı ve 11 diğer materyal olmak üzere toplam 24 materyal incelenmiştir. Verilerin analizi araştırmacılar tarafından hazırlanan kontrol listesiyle yapılmıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak öğretmenlerin kullandıkları materyallerin çeşitli açılardan erken okuryazarlık becerilerine katkı sağlasalar da tür, çeşitlilik ve zenginlik açısından sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Summary

Investigation of the Materials Used by Teachers for Early Literacy Skills of Hearing Impaired Children in Preschool Period

İsmail KÖSE ¹ Aleyna AKSOY ² Selva TOPAL ³ Necmiye Hilal EKMEKÇİ ⁴
Özlem ASLAN BAĞCI ^{5*}

¹ Dokuz Eylül University, Faculty of Education, İzmir, Turkey, 46koseismail@gmail.com

² Medipol University, Faculty of Education, İstanbul, Turkey, aleynaaksoy4848@gmail.com

³ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey, selvatopal5@gmail.com

⁴ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey, h.ekmekci.94@gmail.com

⁵ Sakarya University, Faculty of Education, Sakarya, Turkey & Ohio State University, aslanbagci.1@osu.edu

* Corresponding Author: obagci@sakarya.edu.tr; aslanbagci.1@osu.edu

Introduction

To being literate is a skill that has been considered important throughout human history. For people to become literate, it is important for them to acquire the prerequisite skills for reading and writing early in their lives. The skills that are prerequisites for reading and writing are called early literacy. Early literacy skills are categorized as phonological awareness, print awareness, letter and alphabet knowledge, listening comprehension and vocabulary knowledge. Early literacy is sometimes confused with literacy education, but it is not literacy instruction. As all developmental areas affect each other, language skills and early literacy skills mutually affect each other. When children's language skills are considered, it can be said that children with normal development are in a more advantageous position than children with hearing impairment because they can reach the verbal dimension of language (Sánchez & Alonso-Cortés, 2012; Strickland & Riley-Ayers, 2006). It is known that children with hearing impairment have less language input than their peers with normal development due to the hearing loss they experience. In this case, there may be problems in the development of early literacy skills of children with hearing impairment (Atlar & Uzuner, 2018). It is very important that children with hearing impairment are diagnosed at an early age and equipped with cochlear implants or hearing aids according to their needs (Piştav-Akmeşe & Sezgin-Küçük, 2022).

There are some studies showing that even if children with hearing impairment are diagnosed and equipped at an early age, they are still negatively affected in language skills and early literacy skills (Atlar, et al., 2022; Atlar & Uzuner, 2018; Karasu, 2020; Piştav-Akmeşe & Sezgin-Küçük, 2022). Children who acquire early literacy skills can show good

development in academic, behavioral, etc. areas throughout their lives. However, children who do not acquire early literacy skills at critical stages of life are less likely to develop academic skills in accordance with their age and developmental levels (Kargın et al., 2023).

Method

This study aims to evaluate the materials used by both special education teachers and preschool teachers in supporting the early literacy skills of children with hearing impairment in preschool period. The study was designed as qualitative research. Document analysis method was used in the study. The data of the study consisted of the materials used by teachers in early literacy studies and activities. The materials used in early literacy activities by special education and preschool teachers working with preschool children with I/DD in two different cities of Turkey (one from Central Anatolia and the other from Marmara region) constitute the documents included in the scope of this research. Within the scope of the research, materials were collected from 10 teachers. Five of these teachers were special education teachers and the other five were preschool teachers. Within the scope of this study, a total of 24 materials were analyzed, including 4 sorting cards, 1 single card, 3 books, 5 worksheets and 11 other materials. A checklist was prepared by the researchers for data analysis. An item pool consisting of 15 items was created for the checklist by reviewing the literature and obtaining expert opinions. This item pool was presented to two faculty members, one of whom is an expert in qualitative research in education and the other in educational technologies. Necessary arrangements were made in line with the feedback from the experts and a draft checklist consisting of 10 items was created. Together with an academic in the field of special education and the fifth researcher of the study, conflicting and inclusive items were eliminated. Finally, the final version of the checklist consisting of the 7-item evaluation criteria agreed upon by the two academics was created.

Results

According to the findings of the study, the materials used by the teachers are as follows: Sorting/sequence card, single card, story book, work/activity paper, animal bingo, calendar, story cardboard, puppet, play dough and apparatus, number cards. These materials used by teachers contribute to early literacy skills in various aspects when they are presented in a rich living environment. However, there are limitations in terms of type,

quality and variety of materials. In this study, the use of materials such as books, calendars, sorting/sequence cards, single cards, etc. provides language routines for children with hearing impairment. Books were found to be the most frequently used materials by teachers in the development of early literacy skills.

Discussion and Conclusion

Play and interactive educational activities make the acquisition of early literacy skills fun and more meaningful (Roskos et al., 2003). However, teachers generally conduct desk-based activities while supporting early literacy skills (Uluğ & Tekmen, 2023). In this study, it is seen that teachers used worksheets that can be used in desk-based activities. Using these worksheets on the development of early literacy skills in preschool education can be effective, but using such worksheets frequently can harm the early literacy education process. For this reason, even if worksheets are used, they should be supported with playful content before or after the worksheets. In studies with children with hearing impairment, visual input should be taken into consideration and written and labeled materials should be preferred (Briggle, 2005). It is seen that the materials examined in this study have these characteristics.

Since children's interaction with letter shapes entertains them, it is important for them to interact with materials for recognizing letters (Uluğ & Tekmen, 2023). In this study, letter apparatuses were used for letter recognition. With the help of the letter apparatus, children can remove the shapes of letters from play dough and interact with them. The home environment provides important experiences for early literacy development. It is useful to conduct early literacy activities at home like school activities (Karaahmetoğlu & Turan, 2020).

Giriş

Okuma yazma bireylerin ilkokulda edinmeleri beklenen ve yaşam boyu bilgi edinmede, öğrenmede ve temel gereksinimlerini karşılamada ihtiyaç duydukları temel bir beceridir. Okuma yazma becerilerini kazanmak ayrıca bireylerin bağımsız bir yaşam sürmesinin de temel gereksinimlerinden bir tanesidir. Okuma yazma bireylerin zihinlerinde birden çok faaliyetin aynı anda gerçekleştiği karmaşık bir süreçtir (Aşıcı, 2004). Sözlü dil, okuma yazma gelişiminin temelidir (Strickland & Riley-Ayers, 2006) ve bu karmaşık süreçte bireyler sözlü dil becerilerine de ihtiyaç duymaktadır (Roskos vd., 2003). Dolayısıyla okuma yazma ve sözlü dil becerileri birbirleri ile ilişkilidir (Sánchez & Alonso-CortÉS, 2012). Okuma yazma edinimi sürecinin öncesinde çocuklar okuma yazmaya ilişkin öğrenme ve deneyimleri okul öncesi dönemde yaşarlar (Deretarla-Gül & Bal, 2006; Whitehurst & Lonigan, 1998). Bu öğrenmeler erken okuryazarlık becerileri olarak ele alınmaktadır.

Okul öncesi eğitiminin önemi arttıkça erken okuryazarlığa da daha çok önem vermeye başlanmıştır (Strickland & Riley-Ayers, 2006). Türkiye’de de son zamanlarda erken okuryazarlığa yönelik yapılan faaliyetler öne çıkmakta ve erken okuryazarlık becerilerinin önemi anlaşılmaktadır. Erken okuryazarlık, okul öncesi dönemde okuma yazma öğretimi anlamına gelmemekte, bu dönemde kazanılması beklenen bazı bilgi, beceri ve tutumları ifade etmektedir (Satı-Çalış & Feyman-Gök, 2020). Başka bir ifadeyle erken okuryazarlık, çocukların okul öncesi dönemde kazanması beklenen ve ilkokulda okuma yazma öğrenimini kolaylaştıran birtakım önkoşul becerilerden oluşmaktadır (Ergül vd., 2016). Bu beceriler birbirleri ile iç içe geçmiş durumdadır (Yazıcı & Kandır, 2018).

Erken okuryazarlık becerilerinin; fonolojik/ses bilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, alfabe ve harf bilgisi, sözcük bilgisi ve dinlediğini anlama olduğu bilinmektedir (Kargın vd., 2023; Piştav-Akmeşe & Sezgin-Küçük, 2022; Sánchez & Alonso-CortÉS, 2012). Ses bilgisel farkındalık, harf ses arasındaki ilişkinin sözcüklerdeki yapısal durumunu anlamlandırabilmekle birlikte uyak, hece, sesleri ayırt etme ve manüple etme gibi becerileri de içerdiği görülmektedir (Kargın vd., 2023). Yazı farkındalığı ise yazının bir işlevinin olduğunu, yazının yazılış ve okunuş yönünü, harflerden sözcüklerin ve sözcüklerden de cümlelerin oluştuğunu, kitabın tutuluşu, sayfaların çevrilişi gibi becerilerden oluşmaktadır (Kargın vd., 2023). Alfabe ve harf bilgisi ise, harflerden kelimelerin oluşturduğunu, kelimelerin de okunuşu sırasında harflerin seslerinin kullanıldığının bilinmesidir

(Yazıcıoğlu, 2023). Sözcük bilgisi ise temel olarak anlamı çocuklar tarafından bilinen ve kullanılan sözcüklerdir (Kargın vd., 2023). Dinlediğini anlama ise sözlü dilden anlamsal çıkarımlar yapmaktır (Kargın vd., 2023).

Erken okuryazarlık becerileri ile akademik başarı arasında bir ilişki bulunmaktadır (Kargın vd., 2015). Erken okuryazarlık becerilerinin, gelişimin hızlı ilerlediği okul öncesi yıllarında yaşantı ve deneyimlerle edinilmiş olması çocukların ilkokulda ve ilerleyen eğitim dönemlerindeki akademik başarısını olumlu olarak etkilemektedir (Aslışen & Hakkoymaz, 2020; Lonigan vd., 2011). Ancak okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinde geride kalan çocukların başarıları ilerleyen dönemlerde olumsuz olarak etkilenmektedir (Karaahmetoğlu & Turan, 2020; Strickland & Riley-Ayers, 2006). Bu bakımdan çocukların okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesi gerekmekte (Coşkun, 2023) ve çocukların ilkokula bu becerileri edinerek başlamaları önemli görülmektedir (Kargın vd., 2017).

Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerileri ile gelişim alanları birbirleri ile ilişki içerisinde olarak ilerlemektedir. Bu dönemde çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal, dil gelişimi erken okuryazarlık becerilerinin gelişimini etkilemektedir (Strickland & Riley-Ayers, 2006). Özellikle dil becerilerinin gelişimi erken okuryazarlık becerileri ile sıkı bir bağ içerisindedir. Dil becerileri gelişen çocukların erken okuryazarlık becerilerinin de gelişeceğinden söz edilebilir (Zupan & Dempsey, 2013). Ancak işitme yetersizliği (İY) olan çocuklar gerekli ses uyarılarını alamadıklarından dolayı dil becerileri gerilemektedir (Aşıcı, 2004). İşitme kaybı çocukların dil becerilerinde gecikmeye sebep olduğundan (Nassrallah vd., 2020) İY olan çocuklar erken okuryazarlık becerilerini edinmekte zorlanmaktadırlar (Karasu, 2020; Zupan & Dempsey, 2013). İY olan çocukların cihazlandırılması ve yapılan erken müdahaleler sayesinde İY olan çocuklar akranlarına yakın bir dil ve erken okuryazarlık becerisi geliştirme fırsatı bulmaktadırlar (Svirsky vd., 2000; Zupan & Dempsey, 2013). İY olan çocuklara gerekli tıbbi müdahale yapıldığında, erken okuryazarlık becerilerini zengin yaşantı ortamlarında edinebildikleri görülmektedir (Atlas & Uzuner, 2018).

İşitme kaybı çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin gelişimini riske soktuğundan İY olan çocuklar için önleyici müdahaleler takip edilmelidir (Strickland & Riley-Ayers, 2006). Yapılacak olan müdahalelerin başarıya ulaşabilmesi için İY olan çocukların okul öncesi dönemde zengin bir çevrede bulunmaları önemlidir. İY olan

çocukların zengin bir çevrede bulunması erken okuryazarlık beceri gelişimini desteklemekle birlikte (Atlas, 2022) erken okuryazarlık açısından zengin bir çevre de dil becerilerini desteklemektedir (Karaahmetoğlu & Turan, 2020). Bu zengin çevrede öncelikle aile/ ev ortamı ve daha sonra okul öncesi sınıfları bulunmaktadır. Okul öncesi dönemde İY olan çocukların bulunduğu bu ortamlarda erken okuryazarlık becerileri etkili uygulamalarla desteklenmelidir (Satı-Çalış & Feyman-Gök, 2020). Etkili uygulamaların niteliği kullanılan araç-gereç ve materyallere de bağlı olarak değişir. Bu nedenle okul öncesi sınıflarında öğretmenlerin kullandıkları materyallerin çeşitliliği ve uygunluğu çevre ortamını zenginleştiren araçlar olarak ele alınabilir. Okul öncesi dönemde bulunan İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde öğretmenler tarafından kullanılan materyallerin incelenmesi gerekmektedir (Uluğ & Tekmen, 2023). Bu konuda kullanılan materyallerin ortaya çıkarılması alanda çalışan araştırmacılara ve İY olan çocuklarla çalışan öğretmenlere ışık tutacaktır. Ayrıca bu konuda farkındalığın artacağı ve İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde eğitim çıktılarının artacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkiye’de İY olan çocukların erken okuryazarlık becerileri ile ilgili yapılmış olan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür (Atlas & Uzuner, 2018). Bu nedenle erken okuryazarlık konusunda daha fazla çeşitlilikte araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Satı-Çalış & Feyman-Gök, 2020). Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemde İY olan çocuklarla çalışan hem özel eğitim hem de okul öncesi öğretmenlerinin erken okuryazarlık becerilerini desteklerken kullandıkları materyallerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Okul öncesi dönemde İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenler tarafından kullanılan materyaller nelerdir?
2. Okul öncesi dönemde İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenler tarafından kullanılan materyaller erken okuryazarlık becerilerini desteklemekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmış ve nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi; mektuplar, görsel materyaller, fiziksel materyaller, günlükler, yazılı belgeler vb. dokümanların toplanarak

incelenmesi, sorgulanması ve analizinin yapılması olarak tanımlanan bilimsel bir yöntemdir (Merriam, 2009). Doküman inceleme yöntemi, nitel araştırmanın gözlem ve görüşme yöntemlerini desteklemek için kullanılabileceği gibi tek başına bir yöntem olarak da kullanılabilir (O'Leary, 2017). Bu çalışmada okul öncesi dönemde İY olan çocuklarla çalışan özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin erken okuryazarlık geliştirme çalışmalarında kullandıkları materyallerin erken okuryazarlık açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu noktada araştırmacılar materyalleri araştırmanın ana veri kaynağı olarak benimsemişlerdir. Bu nedenle araştırmacılar öğretmenlerin kullandıkları basılı, elektronik, görsel, işitsel tüm materyalleri araştırma kapsamına dahil etmeye çalışmışlardır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada belirlenen kriterler dahilinde çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu kriterler a. Okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin kullandığı materyaller, b. İY olan öğrencilerle kullanılması, c. Okul öncesi veya özel eğitim öğretmenlerinin erken okuryazarlık etkinlik ve çalışmalarında kullanılan materyaller olması. Bu doğrultuda kolay ulaşılabilir olması nedeni ile Türkiye'nin iki farklı şehrinde (biri, İç Anadolu, diğeri Marmara bölgesinden) görev yapan okul öncesi dönemde İY olan çocuklar ile çalışan özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin erken okuryazarlık etkinliklerinde kullandıkları materyaller bu araştırma kapsamına dahil edilen dokümanları oluşturmaktadır. Bu öğretmenlere yüz yüze ve telefon görüşmeleri aracılığı ile ulaşılmış ve işitme yetersizliği olan öğrencileriyle erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullandıkları materyaller talep edilmiştir. Araştırmaya materyalleri ile gönüllü olarak katılmayı kabul eden 10 öğretmenin toplam 47 materyali araştırmaya dahil edilmiş ve seçilen 24 materyalin detaylı incelemeleri ve analizleri gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya dahil edilen materyaller araştırmacılar tarafından geliştirilen kontrol listesi ile analiz edilmiştir. Literatür taraması yapılarak ve uzman görüşü alınarak kontrol listesi için 15 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu madde havuzu biri eğitimde nitel araştırma konusunda diğeri ise eğitim teknolojileri alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak 10 maddelik taslak kontrol listesi ortaya çıkmıştır. Özel

eğitim alanında bir akademisyen ve araştırmacının beşinci araştırmacısı olan öğretim üyesiyle birlikte çelişen ve kapsayan maddelerin elemesi yapılmıştır. Son olarak iki akademisyenin üzerinde uzlaşa sağladıkları 7 maddelik değerlendirme kriterlerinden oluşan kontrol listesinin son hali oluşturulmuştur. Kontrol listesindeki değerlendirme kriterleri aşağıdaki gibidir:

1. Materyalin türü (kitap, sıralama kart, tek kart, çalışma kâğıdı, diğer).
2. Materyalin kullanım amacı (oyun, izleyen etkinlik, ders materyali, değerlendirme aracı, diğer).
3. Materyalin fiziksel özellikleri (öğretmen yapımı, dijital, basılı, iki boyutlu, üç boyutlu, diğer).
4. Materyalin erken okuryazarlık aşamalarına uygunluğu (fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, dinlediğini anlama).
5. Materyalin fonolojik farkındalık becerileri açısından değerlendirilmesi (sözcük, uyak, hece, sesbirim farkındalığı).
6. Materyalin görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi (bütünlük, denge, vurgu, hizalama, yakınlık).
7. Materyalin diğer özellikler açısından değerlendirilmesi (yazılı öğelerin sade ve anlaşılabilirliği, renk uyumu, güvenlik, kullanılabilirlik ve ulaşılabilirlik, hedeflenen kazanıma uygunluğu, işlevselliği, birden çok duyuya hitap etme durumu).

Verilerin Analizi

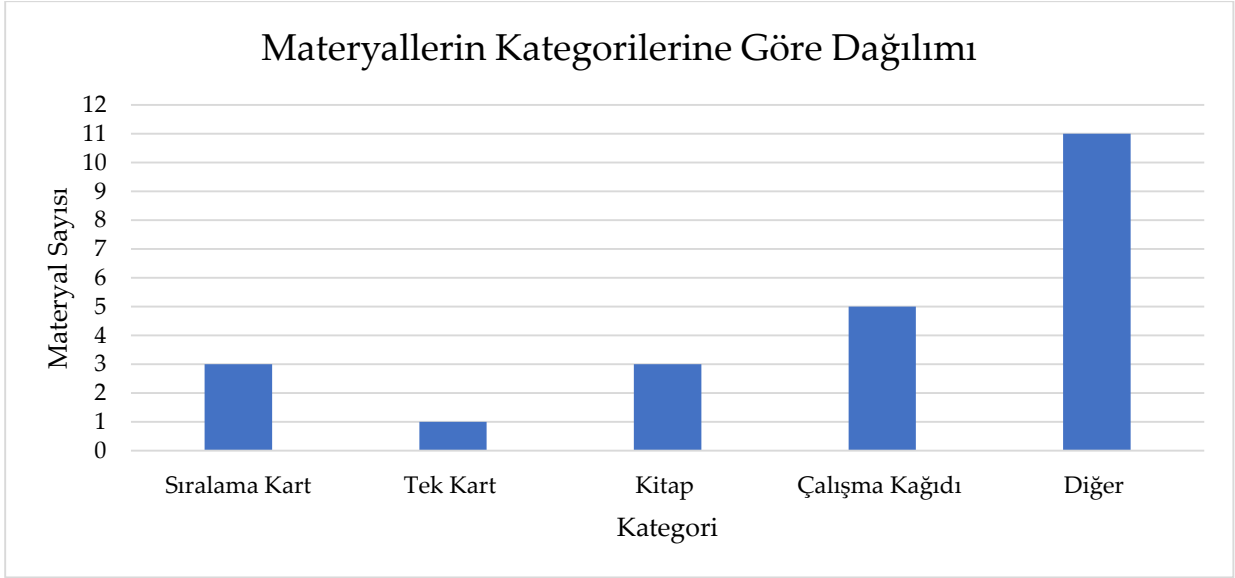
Merriam (2009) da doküman analizi için 4 aşamalı yol önerilmiştir. Bunlar; 1. araştırma konusuna uygun dokümanlara ulaşılması, 2. ulaşılan dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, 3. kodlama ve kataloglama için bir sistematığın oluşturulması ve 4. veri analizinin yapılması. Merriam (2009) tarafından önerilen 4 aşamalı yol bu çalışmada şu şekilde yürütülmüştür: 1. öncelikle araştırmacılar tarafından belirlenen araştırma konusuna uygun materyaller bulunmuştur. 2. araştırmacılarından birinci, üçüncü ve beşinci araştırmacı tarafından materyallerin orijinalliğini kontrol edilmiştir. Bu aşamada araştırmaya dahil edilen 47 adet materyal, birinci ve üçüncü araştırmacılar tarafından her biri materyal kontrol listesi ile bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar tekrarlı sonuçlar vermiştir. Bu nedenle birinci, üçüncü ve beşinci araştırmacı bir araya gelerek materyallerin benzer türlerinden araştırma kapsamını temsil eden bir seçimle 47 materyalden 24

materyalin detaylı değerlendirme ve analizlerini gerçekleştirmiştir. 3. Araştırmacılar, kodlama ve kategorileme konusunda bir sistematik oluşturmak adına analiz için seçilen tüm materyallere “M” harfi ve bir sayı vererek M1, M2, ... şeklinde adlandırmıştır. Bu süreçte materyalleri değerlendiren araştırmacılar tamamen birbirinden bağımsız olarak materyalleri değerlendirmiş ve daha sonra değerlendirme sonuçlarını karşılaştırarak uyuşmayan kodlar konusunda uzlaşmaya varılmaya çalışılmış ve ortak kodlar ve kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler sıralama kartı materyalleri, tek kart materyalleri, kitaplar, çalışma kağıtları, diğer materyaller olarak benimsenmiştir. Kategoriler işitme engelli öğrencilerle çalışılırken kullanılan materyallerin türüne göre belirlenmiştir. 4. Veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir.

Bu süreçte araştırmacılar etik kurul izinlerini almış, araştırmada materyalleri talep edilen her öğretmene araştırma ile ilgili bilgi verilmiş. Materyallerin bilimsel amaçla kullanılacağı ve öğretmenlerin kişisel bilgilerinin tamamının korunacağı açıklanmıştır. Herhangi bir teşvik olmaksızın gönüllü olarak araştırmaya materyalleri ile katkı sağlamak isteyen öğretmenlerin materyalleri araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmada araştırmacı yanlılığını ortadan kaldırmak için kodlamalar araştırmacılar tarafından bağımsız olarak incelenmiş ve kodlanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının kapsam geçerliliğini sağlamak adına literatür taranmış ve alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Araştırma süreci şeffaf bir şekilde raporlanmıştır. Analiz edilen materyallerin görsellerinden örneklerine makalede yer verilerek okuyucular ile paylaşılmıştır.

Bulgular

Okul öncesi dönemde İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde kullanılan materyaller, materyallerin türüne göre beş kategori altında incelenmiştir. Bunlar “1. Sıralama kartı materyalleri, 2. Tek kart materyalleri, 3. Kitaplar, 4. Çalışma kağıtları, 5. Diğer materyaller” olarak sıralanmıştır. Tüm bu başlıklar altında incelenen materyaller işitme yetersizliği olan çocuklarla okul öncesi dönemde çalışan özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin kullandığı materyallerdir. Bu başlıklar altında toplamda 24 adet materyal incelenmiştir. İncelenen bu materyallerden 8 tanesi öğretmen yapımı, 12 tanesi basılı, 3 tanesi dijital ve 1 tanesi de üç boyutlu bir materyaldir. İncelenen materyallerin ve kategorilerine göre dağılımı Şekil 1.’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Analiz edilen materyallerin kategorilere göre dağılımı

Şekil 1 incelendiğinde 3 sıralama kartı, 1 tek kart, 3 kitap, 5 çalışma kâğıdı ve 11 diğer materyal değerlendirmeye alınmıştır. Diğer materyaller kategorisi altında öğretmen yapımı materyallerin daha fazla olduğu görülmektedir. Materyaller incelenirken, incelenen materyallerin türü, kullanım amacı, fiziksel özellikleri, erken okuryazarlık becerilerine uygunluğu, görsel tasarım ilkelerine uygunluğu ve diğer özellikler (yazılı öğelerin sade ve anlaşılır olması, renk uyumu, güvenlik, kullanılabilirlik, kazanıma uygunluğu, işlevsellik, birden çok duyuya hitap etme) açısından bir değerlendirme yapılmıştır.

1. Sıralama Kartı Materyalleri

Resim 1. (M1, 1.)

Resim 2. (M1, 2.)

Resim 3. (M1, 3.)

Resim 4. (M1, 4.)

Resim 5. (M1, 5.)

Sıralama kartları belirli bir olay ya da durumun resmedildiği, kartlar arasında bir olay bağlantısının kurulduğu ve etkileşimli olarak sunulan bir materyal türüdür. Yukarıda görselleri verilen materyal M1'dir. Sıralama kartı materyalleri olarak M1, M2, M3 ve M9 materyallerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde sıralama kartlarını kendilerinin yaptığı ve ders materyali olarak kullandıkları görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen sıralama kartların erken okuryazarlık aşamalarından, fonolojik farkındalığın sözcük farkındalığı aşamasına katkı sağlarken yazıya ilgi duyma ve dinlediğini anlama aşamalarına da fayda sağlamaktadır. Materyalin görsel tasarım ilkelerinin tamamına (bütünlük, denge, vurgu, hizalama, yakınlık) uygun olduğu, materyalde yazıların kullanılmadığı, renklerin dikkat dağıtmayacak şekilde uyumlu ve abartısız olduğu, kullanımın güvenlik açısından tehlike arz etmediği, kullanımın ve ulaşılabilirliğin kolay olduğu gözlemlenmiştir. Materyalin hedef davranışın kazanımı için fayda sağlayacağı görülmüş aynı zamanda Resim 1,2,3,4 ve 5 hem görsel hem dokunsal materyallerdir. Bu

nedenle işitme engelli öğrenciler ile çalışırken birden fazla duyuya hitap eden materyallerin işlevsel oldukları da görülmüştür.

2. Tek Kart Materyalleri

Resim 6. (M4)

Araştırma kapsamında incelenen materyaller arasında tek kart türünde olan yalnızca bir materyal bulunmaktadır. Tek kart, belirli bir ebatla hazırlanan üzerinde hedeflenen amaca ulaşmak için bir resim bulunan materyallerdir. Burada amaç tek kartta yer alan görseldeki olay ile ilgili paylaşımı öğrenci ile yapabilmektir. Bu paylaşımı öğretmen görsele ilişkin hazırladığı farklı ve öğrenci düzeyindeki sorularla yapabilmektedir. Bu araştırmada tek kart türünde değerlendirmeye alınan materyal M4' tür. Bu materyal, ders materyali olarak kullanılan basılı bir materyaldir. Tek kart türünde olan bu materyalin erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalığı, sözcük farkındalığını, dinlediğini anlamayı desteklediği söylenebilir. Ayrıca sözel dili de desteklediği yapılan değerlendirmede görülmüştür. Resimli kart şeklinde bir materyal olduğundan dolayı öğretmenin uygulaması önem arz etmektedir. Öğretmenin materyalden nasıl faydalanacağını planlaması önemli bir durumdur. Materyalin görsel tasarım ilkelerine uygun bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Materyal üzerinde bir yazı bulunmamaktadır. Materyalin çocukların düzeyine uygun olduğu, kullanışlı ve ulaşılabilir olduğu, kullanım açısından güvenli olduğu, işlevsel olduğu ve kullanımında çocuğun görsel olarak görmesi, öğretmenin sözlü olarak ifade etmesi, karta dokunması gibi birden çok

duyuya hitap ettiği söylenebilir. Ancak bu tek kartın erken okuryazarlığın yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi boyutlarını desteklemediği görülmektedir.

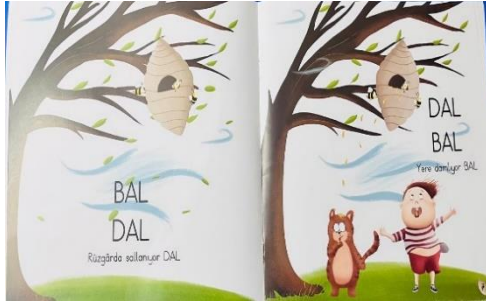
3. Kitaplar

Resim 7. (M8)

Resim 8. (M11)

Resim 9 (M24)

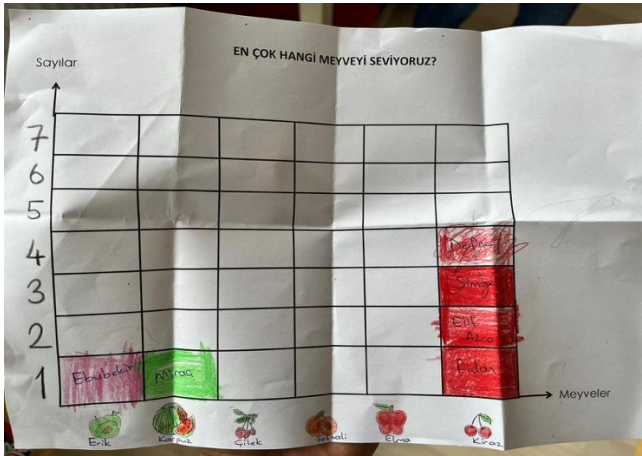

Resim 10 (M24)

İncelemesi yapılan materyaller arasında kitap türünde materyaller de bulunmaktadır. Bu türde olan materyaller M8, M11 ve M24'tür. Yapılan değerlendirme sonucunda öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kitapları basılı özellikte ders materyali olarak kullandıkları görülmektedir. Kullanılan kitaplar erken okuryazarlık aşamalarından, fonolojik farkındalığın sözcük farkındalığı aşamasına katkı sağlarken yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, sözel dil, yazıya ilgi duyma ve dinlediğini anlama aşamalarına da fayda sağlamaktadır. M8 ve M11 materyallerinin içeriğinde yazı olması çocukların yazıya karşı bir farkındalık kazanmasını sağlayacaktır. Yazılı olarak sözcüklerin bulunması ve bunların sözlü olarak tekrarlanması çocukların sözcük farkındalığına katkı

sağlayacaktır. M8' in etkileşimli bir şekilde okunması çocukların sözel dil, dinlediğini anlama becerilerini destekleyecektir. M11' de çocuğun konuşması amacıyla hazırlanan içerikler çocukların konuşarak sözlü dil becerilerini geliştirmesine katkı sağlar. M24 ise fonolojik farkındalığın alt boyutlarından ilk ses değişimi ve son ses değişimine odaklanan bir kitaptır. Bu farkındalık Türkçe 'de özellikle çocukların fonolojik manipülasyonunu öğrenmesine dolaylı olarak da morfolojik bilginin alt yapısını oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Materyallerin görsel tasarımın ilkelerinin tamamına (bütünlük, denge, vurgu, hizalama, yakınlık) uygun olduğu, materyalde yazıların kullanılmadığı, kullanımın güvenlik açısından tehlike arz etmediği, kullanımın ve ulaşılabilirliğin kolay olduğu görülmekle birlikte M8'de tercih edilen görsellerin büyüklüğünün dikkat dağıtabilecek seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Materyalin hedef davranışın kazanımı için fayda sağlayacaktır.

4. Çalışma Kağıtları

Resim 11. (M10)

Resim 12. (M13)

Araştırma kapsamında incelenen materyaller arasında çalışma kâğıdı türünde öğretmen yapımı materyaller de bulunmaktadır. Bu materyaller M10, M12, M13, M14, M15' tir. Yapılan inceleme sonucunda öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde çalışma kağıtlarını basılı özellikte ders materyali olarak kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Araştırmada elde edilen veriler neticesinde çalışma kâğıdı materyallerinin erken okuryazarlık aşamalarına uygunluğu çeşitlilik göstermektedir. M15 ve M14'te erken okuryazarlık aşamalarından, fonolojik farkındalığın sözcük farkındalığı aşamasına katkı sağlamadığı görülürken M10, M12, M13 sözcük farkındalığı aşamasına katkı sağlamaktadır.

Resim 14. (M12)

M13 yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, sözel dil, yazıya ilgi duymak, dinlediğini anlama aşamalarının hepsine uygunken M10 dinlediğini anlama, M12 sözel dil aşamasına uygun bulunmamıştır. M15 ise dinlediğini anlama ve sözel dil aşamalarının her ikisine de uygun bulunmamıştır. M14'te öğrencinin isminin yazılı olması sebebiyle yazı farkındalığı ve yazıya ilgi duyma aşamalarına uygun olabileceği, yönergenin olması nedeniyle de dinlediğini anlama aşamasına uygun olduğu gözlemlenmiştir. Materyallerin görsel tasarımın bütünlük, denge, hizalama, yakınlık ilkelerine uygun olduğu ancak materyallerde yalnızca siyah renginin kullanımından dolayı vurgu ilkesine uygun olmadığı görülmüştür. Diğer materyallerdeki yazıların anlaşılabilir seviyede olduğu gözlemlenirken M13'te yazının sade ve anlaşılabilirlikten uzak, süslü bir dil kullanıldığı gözlemlenmiştir. Materyallerin kullanımının güvenlik açısından tehlike arz etmediği, kullanımın ve ulaşılabilirliğin kolay olduğu görülmüştür. M12, M13, M14, M15'te tercih edilen renklerin siyah-beyaz oluşu renklerin dikkat dağıtmasından ziyade dikkat çekici olmadığı gözlemlenmiştir.

5. Diğer Materyaller

Araştırmada incelenen sıralama kartı, tek kart, kitap ve çalışma kâğıdı türü dışında, diğer olarak genel bir şekilde toplanan materyaller de bulunmaktadır. Bu materyaller; hayvan tombalası, takvim, hikâye kartonu, Kukla ve metni, kukla, iç organlar sistemi materyali, oyun hamuru ve aparatları, sayı kartları ve dijital olarak hazırlanmış olan materyallerdir. Bu başlık altında değerlendirilmesi yapılan materyaller; M5, M6, M7, M16, M17, M19, M20, M21, M22, M23 kodlu materyallerdir.

Resim 15. Hayvan tombalası (M5)

Bu materyaller içerisinde M5, öğretmen yapımı olan ve oyun amacıyla kullanılan bir materyaldir. Bu materyal hayvan tombalası olarak adlandırılmaktadır. Hayvan tombalası materyali incelendiğinde erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, sesbirim farkındalığı, yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, sözel dil, yazıya ilgi duymak ve dinlediğini anlama becerilerini desteklediği görülürken uyak ve hece farkındalığı becerilerini desteklemediği görülmektedir. Materyal görsel tasarım ilkelerine uygun olarak hazırlandığı görülmektedir.

Resim 16. Takvim (M6)

Diğer bir materyal olan M6 öğretmen yapımı bir takvimdir. Bu takvim materyali izleyen etkinlik şeklinde kullanılmaktadır. Bu materyalin ise erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, sözel dil ve yazıya ilgi duymayı desteklediği görülmekte iken uyak, hece, sesbirim, harf ve alfabe bilgisi ve dinlediğini anlama becerilerini desteklediği görülmemektedir. Diğer bir materyal olan M7

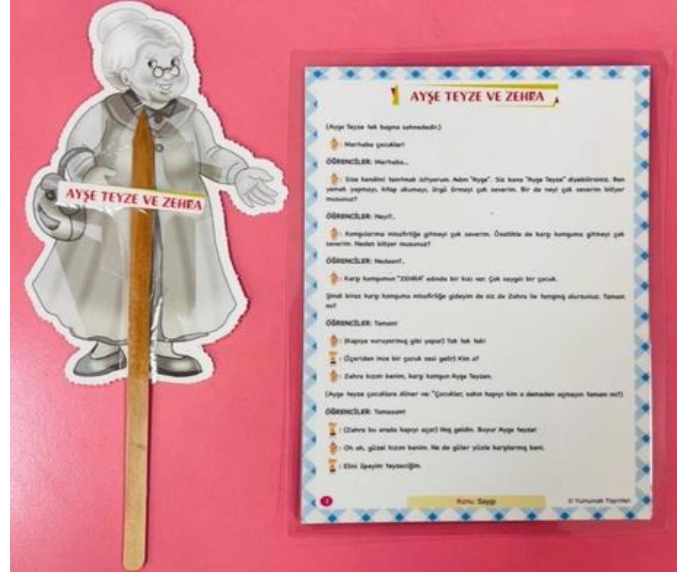
öğretmen yapımı olan, ders materyali olarak kullanılan ve hikâye kartonu olarak adlandırılan bir materyaldir. Bu materyal bir fon karton üzerine hikâyenin görsellerinin yerleştirildiği, yazısının el yazısı ile yazıldığı ve değerlendirme sorularının olduğu bir materyaldir. Bu materyalin erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, alfabe ve harf bilgisi, sözel dil, yazıya ilgi duymak ve dinlediğini anlama becerilerini desteklediği görülmekte iken uyak, hece ve sesbirim farkındalıklarını desteklemediği görülmektedir. Bu materyalde görsel tasarım ilkelerinden, vurgu ilkesine dikkat edilmediği görülmektedir. Onun dışında kalan görsel tasarım ilkelerine uygundur. Değerlendirilen bir başka materyal M16 olarak kodlanan kukla ve metni olan materyaldir. Bu materyal ders materyali olarak kullanılmaktadır ve iki boyutlu, basılı bir materyaldir. Bu materyalin erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi, sözel dil ve dinlediğini anlama becerilerini desteklediği görülmekte iken uyak, hece, sesbirim farkındalığı ve yazıya ilgi duyma becerilerini desteklemediği görülmektedir. İncelenen bir başka materyal, M17 olarak kodlanan, öğretmen yapımı ve ders materyali olarak kullanılan iç organlar sistemi giyilebilir maketi olarak adlandırılan materyaldir. Bu materyal erken okuryazarlık becerilerinden; fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, sözel dil ve yazıya ilgi duymayı desteklemektedir ancak uyak, hece, sesbirim, harf/alfabe bilgisi, dinlediğini anlama becerisini desteklemediği görülmüştür. İncelenen bir diğer materyal M18 olarak kodlanan, öğretmen yapımı ve iki boyutlu olan kukladır. Bu materyal erken okuryazarlık becerilerinden sözel dili ve dinlediğini anlama becerilerini desteklemektedir. Diğer erken okuryazarlık becerilerine doğrudan bir katkı sağladığı görülmemiştir. Görsel tasarım ilkelerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

Resim 17. Oyun hamuru ve harf aparatı (M19)

Değerlendirilen bir başka materyal M19 olarak kodlanan, üç boyutlu ve oyun amacıyla kullanılan oyun hamuru ve harf çıkarma şekilleridir. Bu materyal erken

okuryazarlık becerilerinden yazı farkındalığı, harf ve alfabe bilgisi ve yazıya ilgi duyma becerilerini desteklediği görülmektedir. Değerlendirilen bir diğer materyal M20 olarak kodlanan, ders materyali olarak kullanılan, basılı olan sayı kartlarıdır. Bu materyal erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, sözel dil becerilerini desteklemektedir ancak diğer becerileri doğrudan desteklediği görülmemiştir.

Resim 18. Kukla ve metni (M16)

İncelenen diğer materyaller dijital olarak var olan Word Wall programında hazırlanan materyallerdir. Bu materyaller M21, M22 ve M23'tür. M21'in erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, yazı farkındalığı, sözel dil, yazıya ilgi duymak ve dinlediğini anlama becerilerini desteklemektedir. M22 ise erken okuryazarlık becerilerinden fonolojik farkındalık, sözcük farkındalığı, hece farkındalığı, yazı farkındalığı, sözel dil, yazıya ilgi duyma ve dinlediğini anlama becerilerini desteklemektedir. M23 ise erken okuryazarlık becerilerinden hece, harf ve alfabe bilgisi becerilerini desteklemezken diğer tüm erken okuryazarlık becerilerine katkı sağladığı görülmektedir. Son olarak M6, M7, M16, M17, M20, M21, M22 ve M23 görsel tasarım ilkelerine ve diğer özellikler bakımından da uygun olduğu görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada ilk olarak okul öncesi dönemde İY olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullandıkları materyallerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmış daha sonra bu materyaller erken okuryazarlık ve görsel

tasarım ilkelerine göre incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin kullandıkları materyaller; sıralama/dizi kartı, tek kart, hikâye kitabı, çalışma/etkinlik kâğıdı, hayvan tombalası, takvim, hikâye kartonu, kukla, oyun hamuru ve aparatları, sayı kartlarıdır. Öğretmenler tarafından kullanılan bu materyaller zengin bir yaşantı ortamında sunulduğunda çeşitli açılardan erken okuryazarlık becerilerine katkı sağlamaktadırlar. Ancak materyallerin tür, nitelik ve çeşitlilik konusunda sınırlılıkları bulunmaktadır.

İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde kullanılan materyaller çocukların dil becerilerini de destekleyecek nitelikteki etkinlikler, uygulamalar içerisinde kullanılması gerekmektedir. Karasu (2020) yaptığı araştırmasında çocukların dil becerilerine yönelik hikâye anlatma, çeşitli dil rutinleri sağlayacak olan etkinliklerin erken okuryazarlık becerilerine anlamlı düzeyde katkılar yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada da ulaşılan sonuçlardan biri öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerini geliştirme çalışmalarında kitap, takvim, sıralama/dizi kartı, tek kart vb. materyalleri kullandığıdır. Bu sonuç Karasu'nun (2020) çalışması ile paralellik göstermektedir. Kullanılan bu materyaller İY olan çocuklara dil rutinleri sağlamaktadır. Örneğin, Karasu'nun (2020) çalışmasında her gün takvim üzerinden gün, ay, yıl, mevsim, hava durumu üzerine konuşulmasının dil rutinleri oluşturduğundan ve bu dil rutinlerinin erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi için anlamlı deneyimler sağladığından bahsedilmektedir. Dili teşvik edici çalışmalar erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi ile ilişkili olmakla birlikte (Norling, 2014) İY olan çocuklara sözlü iletişim ortamları yaratır ve bu ortamlar çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerine katkı sunar (Zupan & Dempsey, 2013). Bu nedenle öğretmenlerin her gün zengin sözlü iletişim ortamları sağlamaları gerekmektedir (Beaty, 2018). Eğitim materyalleri kullanılarak sözlü iletişim ortamlarında çocukların deneyimler edinmesini sağlamanın dil ve erken okuryazarlık için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kitaplar, erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılan materyallerdir (Deretarla-Gül & Bal, 2006; Karasu, 2020; Uluğ & Tekmen, 2023). Bu araştırmada da kitapların kullanıldığı görülmüş ve erken okuryazarlık becerilerine olan katkısı ortaya çıkmıştır. Kitapların da etkileşimli deneyimler oluşturacak bir şekilde kullanılması önemlidir. Etkileşimli kitap okumak İY olan çocuklar için önemli bir etkinliktir (Zupan & Dempsey, 2013). Etkileşimli kitap okumak okul öncesi dönem çocuklarının dil becerilerine, yazı farkındalığına (Işıtan & Biber, 2020), sözcük bilgisi (Whitehurst & Lonigan

1998), gibi diğer erken okuryazarlık becerilerine katkı sağlamaktadır (Aslışen & Hakkoymaz, 2020; Bracken & Fischel, 2008; Ergül vd., 2016; Strickland & Riley-Ayers, 2006) ve okumaya ilişkin çocukların ilgilerini uyandırmaktadır (Bracken & Fischel, 2008). Etkileşimli kitap okuma erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde sık kullanılan bir müdahale yöntemidir (Ergül vd., 2016). Etkileşimli kitap okuma esnasında; kitabın resimlerine yorum yapılmalı, sorular sorulmalı ve çocuğun yorum ve sorularının yanıtlanması gerekmektedir (Zupan & Dempsey, 2013). İY olan çocuklarla birlikte etkileşimli kitap okuma etkinlikleri yapılması onlar için doğal işitsel bir eğitim ortamı yaratmakla birlikte erken okuryazarlık becerilerini de destekler ve gelişimleri açısından da anlamlı deneyimler yaşamalarını sağlar.

İY olan çocuklarla gerçekleştirilen çalışmalarda dikkat edilmesi gereken önemli hususlar vardır. Bu çocuklarla olan çalışmalarda görsel girdi dikkate alınmalı ve yazılı, işaretli araç gereçler tercih edilmelidir (Briggle, 2005). Bu çalışmada incelenen materyallerin bu özellikleri taşıyıcı nitelikte oldukları görülmektedir. İncelenen materyaller arasında bulunan kartlar, yazılı materyaller ve kuklaların, McKenney ve Bradley' in (2016) çalışmalarında da öğretmenler tarafından kullanıldığı ifade edilmiştir. Bu materyaller çocuklara görsel ve yazı olarak uyarılar sağlamak ve sözel-işitsel bir eğitim ortamında kullanıldıklarında erken okuryazarlık becerilerinin destekleneceği söz konusudur.

Okul öncesi dönemde erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde etkileşimli ve doğal ortamlarda oyunsal içerikli sürdürülen eğitim çalışmaları önemlidir. Oyun ve etkileşimli eğitim çalışmaları erken okuryazarlık becerilerinin edinimini eğlenceli ve daha anlamlı hale getirmektedir (Roskos vd., 2003). Ancak öğretmenler genellikle erken okuryazarlık becerilerini desteklerken masa başı etkinlikler yapmaktadırlar (Uluğ & Tekmen, 2023). Bu çalışmada da öğretmenlerin masa başında sürdürülen etkinliklerde kullanılabilecek çalışma kağıtları kullandıkları görülmektedir. Bu çalışma kağıtlarının okul öncesi eğitimde erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi üzerinde kullanılması etkili olabilir ancak fazlaca bu gibi çalışma kağıtlarını kullanmak erken okuryazarlık eğitimi sürecine zarar verebilir. Bu nedenle çalışma kağıtları kullanılsa bile devamında veya öncesinde mutlaka oyunsal içeriklerle desteklenmesi gereklidir.

Erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Çocukların harf şekilleri ile etkileşime girmesi onları eğlendirmekte olduğundan harfleri tanımaya yönelik materyallerle etkileşime girmeleri önemli

görülmektedir (Uluğ & Tekmen, 2023). Bu bakımdan ABC kitapları, plastik harfler, alfabe blokları, bulmaca, bilgisayar klavyesi, alfabe kartları ve manyetik tahta gibi materyallerin kullanıldığı görülmektedir (Uluğ & Tekmen, 2023). Bu araştırmada da harf tanımaya yönelik olarak harf aparatlarının kullanıldığı görülmektedir. Çocuklar harf aparatları yardımı ile oyun hamurundan harflerin şekillerini çıkarabilmekte ve bunlarla etkileşime girebilmektedir. Bu materyalin çocuklara daha somut bir deneyim yaşattığından söz edilebilir.

Okul öncesi sınıflarında İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesi önemliken çocukların ev ortamı da ihmal edilmemelidir. Ev ortamı erken okuryazarlık gelişimi için önemli yaşantılar sağlamaktadır. Bu yapılan araştırmalarda görülen bir durumdur (Atlar & Uzuner, 2018). Bu nedenle okul-ev iş birliğinin sağlanması erken okuryazarlık becerilerini de destekler (Işıtan & Biber, 2020). Evde okul çalışmalarına benzer şekilde erken okuryazarlık etkinlikleri yapılması faydalıdır (Karaahmetoğlu & Turan, 2020). Bu çalışmalarda sunulan fırsat ve kaynaklar erken okuryazarlık becerilerini destekler (Coşkun, 2023). Aileler eve gönderilecek olan yazılı materyalleri önemsemekte ve dil desteği konusunda bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar (Harmandar & Arıkan, 2020). Bu nedenle öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerini nasıl destekleyecekleri konusunda aileleri bilgilendirmelidirler (Coşkun, 2023). Ayrıca öğretmenler sınıflarında kullandıkları materyallerden ailelere gönderip, onlarla nasıl zaman geçirmeleri gerektiğini ailelere aktarmaları hem çocuklarda erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesini hem çocuk ebeveyn ilişkisinin olumlu etkilenmesini hem de okul-ev iş birliğinin sağlanmasını güçlendirebilir.

Sonuç olarak bu araştırmada İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerin neler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Kullanılan materyaller çeşitli açılardan erken okuryazarlık becerilerine katkı sağlasalar da tür, çeşitlilik ve zenginlik açısından sınırlı oldukları söylenebilir. Diğer yandan erken okuryazarlık farkındalığı olan öğretmenlerin branşları fark etmeksizin eğitim ortamlarında erken okuryazarlığı destekleyici materyaller kullandıkları sonucuna da ulaşılmıştır. Benzer bir sonuç da Deretarla-Gül ve Bal'ın (2006) çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Deretarla-Gül ve Bal (2006) çalışmalarında, erken okuryazarlık farkındalığı olan öğretmenlerin sınıflarındaki materyallerin nitelik ve niceliğini arttırmaya çalışmakta oldukları ancak şartların bu durum

için elverişli olmadığından söz etmektedir. Bu sonuca bakıldığında elverişsiz olan noktalarda yaşanan sorunların giderilmesi ve okul öncesi dönemde hem gelişimsel yetersizlik gösteren hem de tipik gelişen çocukların erken okuryazarlık ortamlarının niteliğinin artırılması için zengin içerikli materyallerin bulundurulması gereklidir. Kullanılan zengin içerikli materyallerin eğitim niteliğini arttıracakı düşünülmektedir. Bu konuda zengin içerikleri olan hem geleneksel hem de dijital materyallerin kullanımı eğitim niteliğine katkı sağlayacak ve erken okuryazarlık gelişimine de olumlu etkilerde bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları alana bu konuda ışık tutabilecek niteliktedir. Bu çalışmada İY olan çocuklarla çalışan hem okul öncesi hem de özel eğitim öğretmenlerinin erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde kullandıkları materyalleri incelemek araştırmanın güçlü bir tarafını oluştururken, sınırlı sayıda öğretmenden materyal toplanması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ileri araştırmalara yönelik ve uygulamaya yönelik bazı öneriler de bulunulmuştur.

Uygulamaya Yönelik

1. Etkileşimli kitap okumalarda kullanılmak üzere İY olan çocukların niteliğine dikkat edilerek seçilmiş kitaplar kullanılmalı örneğin bu çalışmalarda sesli kitaplar gibi kitaplar kullanılabilir.
2. Öğretmen ve aileler, İY olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi için kullanacakları materyalleri görsel nitelikleri yüksek olan materyallerden seçilmelidir. Bu noktada teknolojik materyallerden faydalanılabilir.
3. Erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde materyaller hazırlanması, nitelikli materyal seçimi ve dikkat edilmesi gereken noktalar ile ilgili bilgiler öğretmenlere hizmet içi eğitimlerde sunulabilir.

İleri Araştırmalara Yönelik

1. Okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocuklarla çalışan daha fazla öğretmen ve daha fazla materyalin araştırma sürecine dahil edilmesi ve böylece materyal çeşitliliğinin ve deneyim paylaşımının artırılması önerilebilir.

2. Materyallerin hazırlanması ve nitelikli materyal seçiminde öğretmenlerin bilgi ve tutumları önemlidir. İY olan okul öncesi dönemdeki çocuklarla çalışan öğretmenlerin tutum ve görüşleri incelenebilir.
3. Özel eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları materyaller karşılaştırmalı olarak incelenebileceği araştırmalar planlanabilir.

Farklı gelişimsel yetersizliği bulunan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde kullanılan materyallerin inceleneceği araştırmalar planlanabilir.

Bilgilendirme

Bu araştırma TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı 2023/1. Dönem Kapsamında 1919B012302646 başvuru numaralı proje olarak desteklenmiş ve çalışmanın özeti 25-27 Ekim 33. Ulusal Özel Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul Komisyon Adı: Sakarya Üniversitesi Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu

Etik Kurul Belge Tarihi ve Protokol No: 23/11/2023- E-61923333-050.99-308501

Yazar Katkı Beyanı

İsmail KÖSE: Alan yazın taraması, veri toplama ve verilerin analizi

Aleyna AKSOY: Veri toplama süreci

Selva TOPAL: Alan yazın taraması ve verilerin analizi

Necmiye Hilal EKMEKÇİ: Veri toplama ve verilerin analizi

Özlem ASLAN BAĞCI: Çalışmanın konusunun belirlenmesi, kavramsallaştırma, araştırma deseninin belirlenmesi ve veri analizi

Kaynaklar

- AŞICI, M. (2004). *Ailede dil etkinlikleri "çocuğum okuryazar oluyor"*. Morpa Kültür Yayınları.
- Atlar, H. & Uzuner, Y. (2018). Okul öncesi dönemdeki işitme kayıplı bir çocuğın gelişen okuryazarlık yaşantılarının incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 54-89.
- Atlar, H., Çavuşoğlu, T. & Gürgür, H. (2022). *İşitme kayıplı çocukların erken okuryazarlık gelişimlerini destekleyici sınıf ortamının özellikleri*. 4.Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 68-77.
- Beaty, J. J. (2018). *Erken çocuklukta 50 okuryazarlık stratejisi*. (Çevirenler: F. Alisinanoğlu ve S. Demir-Kaya). Pegem Akademi.
- Bracken, S. S. & Fischel, J. E. (2008). Family reading behavior and early literacy skills in preschool children from low-income backgrounds. *Early Education and Development*, 19(1), 45-67. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/10409280701838835>
- Briggle, S. J. (2005). Language and literacy development in children who are deaf or hearing impaired 68. *Kappa Delta Pi Record*, 41(2), 68-71. <https://doi.org/10.1080/00228958.2005.10532047>

- Coşkun, L. (2023). Çocuğu okul öncesi eğitime devam eden annelerin okuma inancı ve ev erken okuryazarlık ortamlarının demografik değişkenler açısından incelenmesi. *TEBD*, 21(1), 425-452. <https://doi.org/10.37217/tebd.1189625>
- Çalış, E. S. & Feyman Gök, N. (2020). 2010-2019 yılları arasında erken okuryazarlık alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 8(2), 152-167. <https://doi.org/10.35233/oyea.765181>
- Deretarla Gül, E. & Bal, S. (2006). Anasınıfı öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına ilişkin bakış açıları, sınıf içi kullanılan materyal ve etkinlikler ile çocukların okuma yazmaya ilgilerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 33-51.
- Ergül, C., Dolunay Sarıca, A. & Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma: dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2), 193-204.
- Harmandar, D. & Arıkan, A. (2020). Erken okuryazarlık becerilerine yönelik dil destek çalışmalarında ailelerin tercihleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1183-1203. <https://doi.org/10.16916/aded.774896>
- Işıkoğlu Erdoğan, N. (2016). Erken çocukluk döneminde çocuk-ebeveyn birlikte okuma etkinliklerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1071-1086.
- Işıtan, S., Saçkes, M. & Biber, K. (2020). Erken okuryazarlık becerilerinin ev ortamında desteklenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 284-298.
- Karahaşmetoğlu, B., & Turan, F. F., (2020). Gelişimsel yetersizliği olan ve normal gelişen çocukların ailelerinin erken okuryazarlığa ilişkin inançları ile erken okuryazarlık ev ortamının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 243-253.
- Karademir Coşkun, T., & Alper, A. (2019). Usage of digital learning material in special education. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 20(1), 119-142.
- Karasu H. P. (2020). Development of emergent literacy skills of a child with hearing loss: a longitudinal case study. *Educational Studies*, 46(5), 513-531.
- Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş. & Güldenoğlu, B. (2015). Anasınıfı çocuklarına yönelik erken okuryazarlık testi (EROT) geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(3), 237-268.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. & Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: Ankara örnekleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 61-87.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. & Gengeç, H. (2023). Erken okuryazarlık ve okuma ilişkisi. Kargın vd. (Ed.), *Değerlendirmeden uygulamaya tüm yönleriyle erken okuryazarlık* (ss. 2-23). Pegem Akademi.
- Lonigan, C. J., Allan, N. P., & Lerner, M. D. (2011). Assessment of preschool early literacy skills: Linking children's educational needs with empirically supported instructional activities. *Psychology in the schools*, 48(5), 488-501. <https://doi.org/10.1002/pits.20569>
- McKenney, S. & Bradley, B. (2016). Assessing teacher beliefs about early literacy curriculum implementation, *Early Child Development and Care*, 186(9), 1415-1428.
- Merriam, S.B. (2009). *Nitel araştırma* (Çeviren S. Turan). Nobel Akademi.

- Nassrallah, F., Fitzpatrick, E. M., Whittingham, J., Sun, H., Na, E. & Grandpierre, V. (2020). A descriptive study of language and literacy skills of early school-aged children with unilateral and mild to moderate bilateral hearing loss. *Deafness & Education International*, 22(1), 74-92. <https://doi.org/10.1080/14643154.2018.1555119>
- Norling, M. (2014). Preschool staff's view of emergent literacy approaches in Swedish preschools, *Early Child Development and Care*, 184(4), 571-588.
- O'Leary, Z. (2017). The essential guide to doing your research project. SAGE Publications Inc.
- Roskos, K. A., Christie, J. F., & Richgels, D. J. (2003). The essentials of early literacy instruction. *Young Children*, 58(2), 52-60.
- Sánchez, S. & Alonso-Cortés, M. D. (2012). Aprendizaje inicial de la lengua escrita: prácticas docentes y conocimientos de los alumnos. *Cultura y Educación*, 24(4), 387-400. <https://doi.org/10.1174/113564012803998820>
- Shamir, A. & Korat, O. (2007). Developing an educational e-book for fostering kindergarten children's emergent literacy. *Computers in the Schools*, 24(1-2), 125-143. https://doi.org/10.1300/J025v24n01_09
- Strickland, D. S., & Riley-Ayers, S. (2006). Early literacy: Policy and practice in the preschool years. *Preschool Policy Brief*, 10(4), 1-12.
- Svirsky, M. A., Robbins, A. M., Kirk, K. I., Pisoni, D. B., & Miyamoto, R. T. (2000). Language development in profoundly deaf children with cochlear implants. *Psychological science*, 11(2), 153-158. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00231>
- Şilbir, L. (2011). *İşitme engelli öğrencilerin Türkçe okuma yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik görsel yardım paketi: GÖRYAP*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Tanju Aşlışen, E. H. & Hakkoymaz, S. (2020). Erken okuryazarlık alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi: Bir içerik analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1483-1498. <https://doi.org/10.16916/aded.763492>
- Uluğ, E. E. & Tekmen, B. (2023). A study on exploring preschool teacher practices and preferences in using early literacy activities. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (58), 100-116. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.1310035>
- Whitehurst, G. J. ve Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06247.x>
- Yazıcı, E. & Kandır, A. (2018). Erken okuryazarlık becerilerinin ev ortamında desteklenmesine ilişkin çalışmaların incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 101-135.
- Yazıcıoğlu, T. (2023). Harf bilgisi. Kargın ve ark. (Ed.), *Değerlendirmeden uygulamaya tüm yönleriyle erken okuryazarlık* (ss. 98-115). Pegem Akademi.
- Zupan B. & Dempsey L. (2013). Facilitating Emergent Literacy Skills in Children with Hearing Loss. *Deafness & Education International*, 15(3), 130-148. <https://doi.org/10.1179/1557069X12Y.0000000018>